

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (אוגוסט 2019)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

מספר כתבות הוקדש לרגל ציון 70 שנה להעלאת עצמותיו של הרצל ארצה. לסיקור נרחב זכו דברי הימים של היוזמה, תיאור האתר של הרצל, מקומו בהיסטוריה הישראלית ומצבו הנוכחי.¹ בין היתר נפתרה "תעלומת הפרוכת" שעטפה את ארונו של הרצל בהבאתו ארצה ב-1949 ושנעלמה לאחר מכן. ההיסטוריה שלה הופיעה בפרוטרוט, כמו גם סיפור שחזורה, דבר שנעשה בסיועו של ד"ר יצחק וויס, שאביו היה מיוצרי הפרוכת המקורית.²

ב"מקור ראשון" פורסמה כתבה מורחבת על חברי קיבוץ המחנכים של "דרור ישראל". לצד דבקותם באידיאלים החברתיים ומסירותם לעשייה מגוונת צוין כי "חברי הקיבוץ מקדישים גם זמן קבוע ללמידה ... ולומדים את כתבי בובר, כצנלסון, הרצל והסוציולוג היהודי זיגמונט באומן".³

חילופי האשמות נרשמו לאחר שיאיר לפיד טען כי אנשי המפלגה "עוצמה יהודית" אינם ראויים לשבת בפרלמנט מתחת לדיוקנו של הרצל.⁴

ד"ר רוני טאוזינגר (חוקרת ספרות, יהדות, תרבות ואומנות) הקדישה את כתבתה להגנת תוכנית הלימודים "מורשת", שלאחרונה האשימו אותה ב"בהדתה". בתוכנית מוזכרים דמויות היסטוריות שונות, יהודיים ולא יהודים, דתיים וחילוניים גם יחד, וביניהם: הבעש"ט, ר' נחמן, סולובייצ'יק, הרב קוק, בובר, השל, הרצל, א"ד גורדון, ביאליק, טשרניחובסקי, רחל, גולדברג, זך... אלבר קאמי, עמנואל לוינס, ז'אן פול סארטר וז'אק דרידה.⁵

ב"הארץ" התייחסו להורים שבודקים את ספרי הלימוד של ילדיהם ומוצאים בהם תכנים המעידים על "הדתה והתגברות הלאומניות המסתגרת במערכת החינוך...". כך הדביקה אחת האמהות לספרי לימוד מספר פתקים עם הערות ותיקונים משלה (הנועדים למורים), בהם ביקשה להתייחס ביתר פירוט לסוגיות הבעייתיות לכאורה. באחד הפתקים הדגישה פרט שלא הופיע: "הרצל היה חילוני". עוד, ליד התייחסות ארוכה לתפילות וגעגועים

¹ בר, דורון. מסעו האחרון של חוזה המדינה. *מקור ראשון - שבת* (16.8.2019), עמ' 12-13.
² מאיר, יעקב. פתיתים: סיכום אירועי השבוע. נפתרה התעמולה. *שביעי* (2.8.2019), עמ' 24; רות-אבנרי, דניאל. סוף לתעלומת הפרוכת ההיסטורית של הרצל. *ישראל היום!* (7.8.2019), עמ' 16.

³ רייכנר, אלישיב. מפוצצים את הבועה. *מקור ראשון - שבת* (9.8.2019), עמ' 10-13.
⁴ Hoffman, Gil. Lapid laughs off call to not let him run. *The Jerusalem Post* (8.8.2019), p. 2.

⁵ טאוזינגר, רוני. חובה בכל בית יהודי. *ישראל היום!* - *השבוע* (23.8.2019), עמ' 9.

לארץ ישראל בהקשר של "איך נולדה מדינת ישראל" ציינה ש"רק דתיים התפללו וחילונים כמו הרצל דאגו להקים את המדינה".⁶

ב- The Atlanta Jewish Times פורסמה הידיעה מ-18 באוגוסט 1898 - מספר שבועות לפני הקונגרס הציוני השני. אז נודע על פגישה סודית של 160 נציגים יהודיים מ-93 ערי רוסיה בוורשה (שאותה ארגן אחד העם); ועל מכתבו ליהושע רבניצקי שבו שמח על כך שראה התנגדות לציונות הפוליטית של הרצל.⁷

ב"הארץ" פורסם סיפורו של הארכיון הציוני והתערוכה החדשה שהוקמה. בתערוכה הופיעו פריטים נדירים מההיסטוריה הציונית, מאז ימי הרצל. בנוסף, הוזכר הניסיון להציל את הארכיון בתקופה הנאצית ותואר שדרוגו בימינו.⁸

לרגל ציון 122 שנה לקונגרס הציוני הראשון (1897.8.31-29) ו-70 שנה להבאת עצמותיו של הרצל ארצה הופיעה בג'רוזלם פוסט סדרת כתבות הקשורות ישירות ובעקיפין להרצל ולציונות. העריכה מספקת רקע כללי אודות הכתבות והמחברים (עיתונאים, אנשי רוח, דת ואקדמיה).⁹ גול קלב התעמק בהיסטוריה של החשיפה של הרצל אל הציונות, דבר שבא במקביל עם חזרתו של הרצל ליהדות ושלווה בניסיונו של הרצל ליצור אידיאולוגיה שתתאים ותאחד בין כל הפלגים של הלאום היהודי המתהווה.¹⁰ בכתבה נוספת שלו, שבה ראיין קולב את פרופ' שלומי אבינרי, נעשתה השוואה בין המציאות הישראלית לבין ספר האוטופיה - "אלטנוילנד". בהיותו עיתונאי מבריק ובעל ניסיון רב הצליח הרצל בספרו "לנבא" את המחלוקות הפוליטיות, הדתיות והחברתיות האופייניות לישראל של ימינו.¹¹ פרופ' דוד פיימן סיפר על סבו - רב יעקב קופל גולדבלום ("זיידה") - פעיל ציוני בריטי שגם פיתח את שיטת הלימוד "עברית בעברית". האיש הוקסם מרעיונותיו של הרצל, קרא לאחד מבניו "בנימין זאב הרצל" ואף בהשראת המפגש עמו ב-1896 בלונדון הקדיש להרצל שיר משבח, שבו תואר הרצל בתור "משיח". אפילו "הצעת אוגנדה" שהתבקש לקדם, על ידי הרצל, לא הצליחה לערער את האהדה של "זיידה" כלפי הרצל ודרכו.¹² פרופ' אריאל פלדשטיין תיאר את ההיסטוריה של הרצל ואת תפקידו הסמלי של האתר הלאומי הזה בתור כלי המאחד את החברה הישראלית.¹³

ב"מקור ראשון" פורסמה כתבה על מקומה של קפריסין בהיסטוריה היהודית והציונית. כמו כן, הוזכר הניסיון של הרצל משנת 1902 (כשנה לפני "הצעת אוגנדה") לקדם התיישבות יהודית באי.¹⁴

⁶ קשתי, אור. באישור משרד החינוך, וההורים. הארץ (30.8.2019), עמ' 11-12.

⁷ Today in Israeli History. *The Atlanta Jewish Times* (16.8.2019), p. 12.

⁸ אדרת, עופר. לא רק טרומפלדור נתן יד לציונות. הארץ (29.8.2019), עמ' 12.

⁹ Schachne, Erica. From the Editor's Desk. *The Jerusalem Post - Magazine* (30.8.2019), p. 2.

¹⁰ Kalev, Gol. What inspired Herzl's Zionism? *The Jerusalem Post - Magazine* (30.8.2019), pp. 6-8.

¹¹ Kalev, Gol. Herzl's Altneuland can be used as a mirror to judge our society today. *The Jerusalem Post - Magazine* (30.8.2019), pp. 14-15.

¹² Faiman, David. Learning firsthand about Theodor Herzl... *The Jerusalem Post - Magazine* (30.8.2019), p. 13.

¹³ Feldstein, Ariel. On the 70-th anniversary of Mount Herzl the national temple. *The Jerusalem Post - Magazine* (30.8.2019), pp. 12-13.

¹⁴ בירנבוים, אליהו. קרש קפיצה לחלום ציוני. מקור ראשון - שבת (30.8.2019), עמ' 16-17.

עו"ד אמיר שושני סיפר על דרכו האישית והעסקית של איש עסקים מוריץ שטיינברג, ועל הסכסוך הכספי שלו עם אחד ממקימי "הכנסייה הארץ-ישראלית" - ד"ר הילל יפה (המתנגד לקונגרס הציוני השישי ול"תוכנית אוגנדה" של הרצל).¹⁵

¹⁵ שושני, אמיר. 'הכנסייה' שלא הגישה את הלחי השנייה. מצב הרוח (30.8.2019), עמ' 38.